

Allt färre 30- och 40-åringar

De yngsta och de äldsta är dåligt representerade bland de folkvalda. Andelen äldre har dock successivt ökat sina andelar. Andelen folkvalda som är 50 år eller äldre i landets kommunfullmäktigen har ökat med över 10 procentenheter sedan valet 1994.

Den 17 september i år hålls allmänna val till Sveriges riksdag och till fullmäktigen i landets kommuner och landsting. Valdagen utgör det tillfälle då väljarna, genom röstsedeln, kan påverka vilka personer som ska representera dem. Av SCB:s valstatistik framgår att dessa folkvalda blir allt äldre och att det därmed är åldrande församlingar som representerar de svenska väljarna.

Eftersom de folkvalda är representanter för sina väljare är det naturligt att ställa frågan om hur pass representativa de är. Innan vi kan bilda oss någon uppfattning i den frågan måste vi först klargöra vad vi menar med representativitet.

Vissa statsvetare hävdar att det enda viktiga i det här sammanhanget är åsiktsrepresentativitet. Det innebär att det inte spelar någon roll vilka som sitter i de folkvalda församlingarna så länge som deras sammantagna åsikter utgör en god åter-

spjeling av de åsikter som finns i väljarkåren.

Andra statsvetare är av uppfattningen att det är viktigt att de folkvalda liknar väljarkåren på fler plan än det rent åsiktsmässiga. De brukar i stället tala om betydelsen av social representativitet. Det innebär att politikerna bör återspegla befolkningen i sin sammansättning, bland annat när det gäller kön, ålder, utbildning, inkomst och födelse land.

Till argumenten för vikten av social representativitet hör att olika grupper i samhället besitter olika kunskaper, vilket innebär en tillgång vid politiskt beslutsfattande. Vidare brukar det framföras att olika grupper har olika intressen och att de därför även av det skälet bör representeras.

HUR SER DÅ DE FOLKVALDA UT i jämförelse med väljarkåren? Det framgår tydligt av SCB:s valstatistik att de folkvalda i flera avseenden skiljer sig från sina väljare. Bland de folkvalda finns en högre andel män, välutbildade, inrikes födda och höginkomsttagare än i befolkningen i stort. De väletablerade är med andra ord väl etablerade i politiken.

Om vi ser närmare på hur väl olika åldersgrupper är representerade bland de

folkvalda kan stora skillnader konstateras. Det är de yngsta och de äldsta som är sämst representerade och det gäller alla politiska nivåer. Att personer under 30 år är underrepresenterade i beslutande organ är inget unikt för Sverige. Det är ett mönster som återfinns i de flesta industrialiserade länder. Detsamma gäller gruppen äldre även om det där finns undantag, exempelvis Japan.

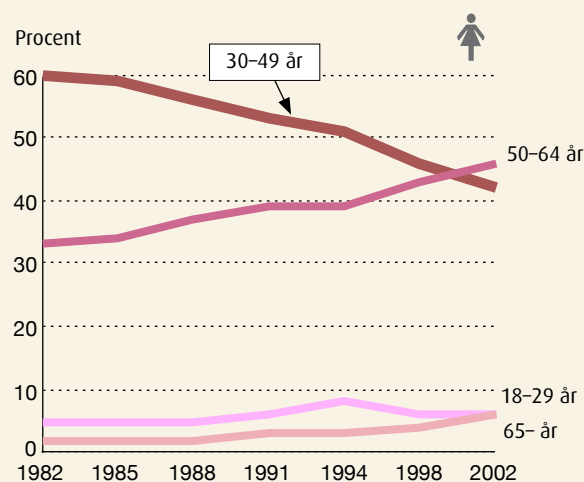
Man skulle kunna tro att ju högre politisk nivå desto högre är andelen äldre. Statistiken visar dock att andelen folkvalda över 50 år är lägre i riksdagen än vad den är i landets landstings- och kommunfullmäktigen. Däremot gäller att ju högre politisk post inom kommuner och landsting desto sämre representerade är unga personer.

BLAND DE YNGRE FOLKVALDA är kvinnor något bättre representerade än män. Bland de äldsta är kvinnor däremot sämre representerade än män, och det gäller i synnerhet bland ledamöter i kommunfullmäktige.

Under de senaste 20 åren har det skett stora förändringar av hur olika åldersgrupper är representerade. Om vi begränsar oss till ledamöter i kommunfullmäktige kan det konstateras att unga och gamla varit

Kraftig minskning av andelen folkvalda i åldrarna 30-49 år

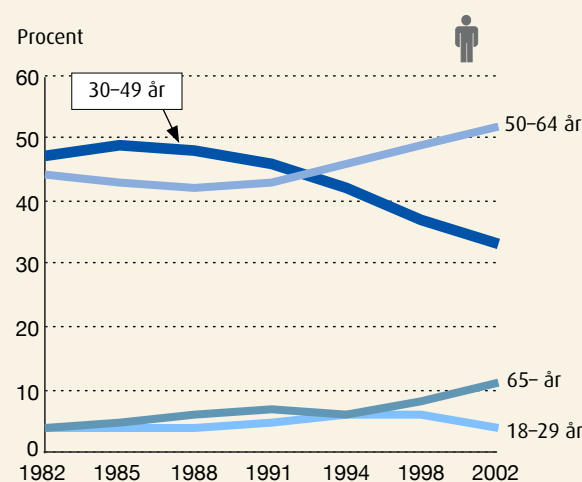
Valda till kommunfullmäktige valen 1982-2002. Andel kvinnor i olika åldersgrupper

Källa: SCB:s valstatistik.

Fördubbling av andelen ledamöter över 65 år

Valda till kommunfullmäktige valen 1982-2002. Andel män i olika åldersgrupper

i politiken

underrepresenterade under hela perioden, men deras utveckling skiljer sig åt.

Andelen fullmäktigledamöter under 30 år är 5 procent såväl 1982 som 2002. Under samma tidsperiod har andelen ledamöter som är 65 år eller äldre mer än fördubblats, från 4 procent till 9 procent. Om vi ser till andelen ledamöter som är 50 år eller äldre så har den andelen ökat med 10 procentenheter i och med de två senaste valen, från 48 till 58 procent. I åldersgruppen 30–49 år märks också stora förändringar sedan 1980-talets början. Andelen folkvalda i dessa åldrar har minskat med 18 procentenheter bland kvinnor och 14 procentenheter bland män.

Även inom de olika partierna kan skillnader i ålderssammansättning konstateras. Unga personer är bättre representerade bland vänsterpartister och miljöpartister. Andelen under 30 år bland de valda till kommunfullmäktige vid 2002 års val var 10 procent bland miljöpartister och 8 procent bland vänsterpartister. Motsvarande andelar i övriga partier var 4–5 procent.

Andelen 65 år eller äldre var däremot högre för folkpartiet och moderaterna än för övriga partier. Dock är både unga och äldre underrepresenterade i samtliga rikspartier.

ETT ANNAT SÄTT ATT BETRAKTA ålderssammansättningar är att utgå ifrån generationer. Den generation som är bäst representerad bland de folkvalda är 40-talisterna. Bland ledamöterna i kommunfullmäktige utgör de 35 procent, vilket är det dubbla i förhållande till motsvarande andel i befolkningen.

Andelen folkvalda 40-talister har visserligen sjunkit något vid de senaste kommunfullmäktigevalen, men om vi ser till andelen 40-talister så var den högre efter valet 2002 än vad som var fallet efter valet 1991. I landstingen är andelen 40-talister ännu högre och den har dessutom stadigt ökat vid varje val sedan 1991.

Andelen 40-talister bland kommunfullmäktigeledamöterna är 36–38 procent i de flesta partier. Till undantagen hör kristdemokraterna där motsvarande andel är 29 procent och framför allt miljöpartiet och vänsterpartiet där andelarna uppgår till 23–24 procent.

Om andelen 40-talister är jämförelsevis låg bland vänsterpartisterna, så är i stället andelen 50-talister hög. I ett tidigare nummer av Valfärd (2005:4) konstaterades också att andelen som sympatiserar med vänsterpartiet är högre bland 50-talister än bland andra generationer. Påståendet om

att 50-talisterna är Sveriges rödaste generation, som vi då fällde, får nu alltså ytterligare stöd.

Ser vi till de yngre generationernas representation är det miljöpartiet som utmärker sig. Över 15 procent av partiets ledamöter i kommunfullmäktige är 70- eller 80-talister. Inget av de övriga rikspartierna har en andel som överstiger 10 procent. Samtidigt förtjänar det att påpekas att de två generationerna utgjorde närmare 24 procent av väljarkåren 2002. ●

Författare

Richard Öhrvall
arbetar med demokrati-
statistik vid SCB,
tfn: 08-506 944 10
e-post:
richard.ohrvall@scb.se

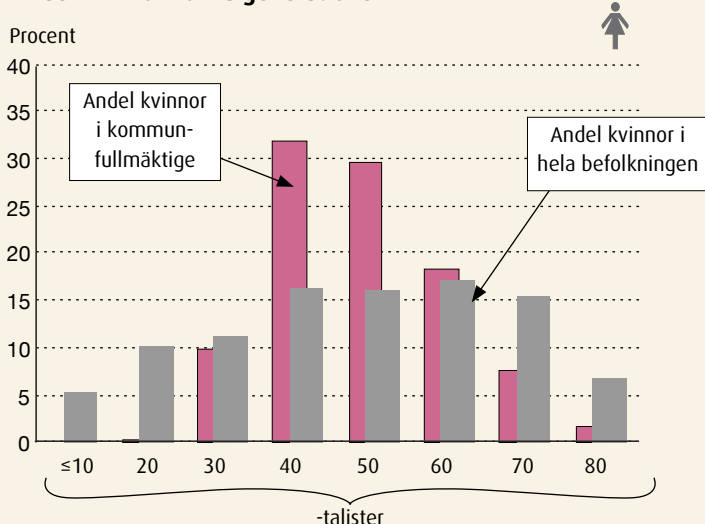

Lästips

Bäck, Hanna och Öhrvall, Richard (2004), *Det nya seklets förtroendevalda: Om politikerantal och representativitet i kommuner och landsting 2003*: Justitiedepartementet, Landstingsförbundet och Svenska Kommunförbundet.
www.regeringen.se/content/1c6/01/24/77/f3c230fc.pdf

Få 80-talister i kommunfullmäktige

Valda till kommunfullmäktige vid 2002 års val samt fördelningen i hela befolkningen 18 år och äldre 2002. Andel kvinnor i olika generationer

40-talisterna bäst representerade

Valda till kommunfullmäktige vid 2002 års val samt fördelningen i hela befolkningen 18 år och äldre 2002. Andel män i olika generationer

